
Projekt „Innowacyjny program nauczania matematyki dla gimnazjów”
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Skrypt 10

Wykresy funkcji

1. Prostokątny układ współrzędnych
2. Pojęcie i przykłady funkcji. Różne sposoby opisywania funkcji
3. Funkcja liczbowa i jej wykres
4. Własności funkcji liczbowej

Opracowanie: GIM3

Temat: Prostokątny układ współrzędnych

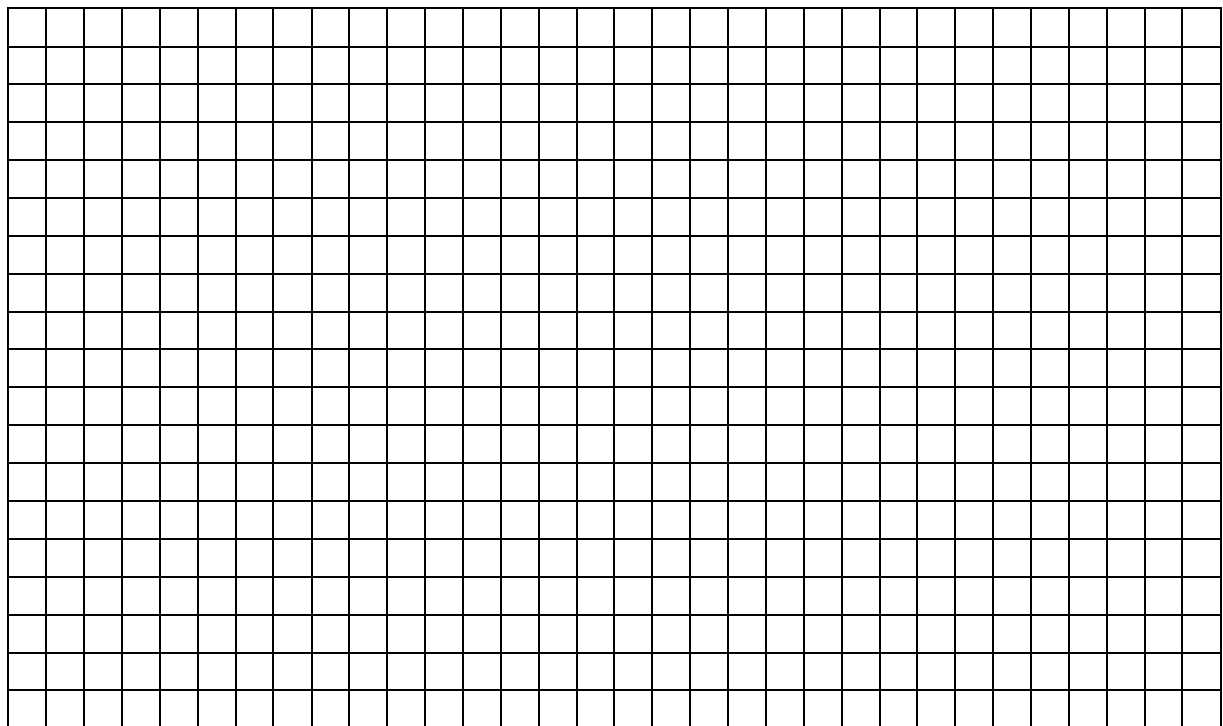
Praca z apletem

- Otwórz plik o nazwie *funkcje01*.
- Kliknij w przycisk **Wiedza**, a następnie zapoznaj się z pojęciami związanymi z prostokątnym układem współrzędnych. Czy potrafisz wyjaśnić dlaczego ten układ osi nazywa się prostokątny? Odpowiedz, gdzie znajduje się początek układu współrzędnych, jak nazywają się osie x i y oraz gdzie znajduje się I, II, III i IV ćwiartka układu współrzędnych. Jako ciekawostkę zapamiętaj, że prostokątny układ współrzędnych to inaczej kartezjański układ współrzędnych, którego nazwa pochodzi od łacińskiego nazwiska francuskiego matematyka i filozofa Kartezjusza (René Descartes).
- Powróć do **Strony Głównej** i wciśnij przycisk **Sprawdź się**. Zaznacz **Pokaż układ współrzędnych**, a następnie wpisz w pola współrzędne wylosowanych punktów. Zwróć uwagę, by współrzędne punktów wpisać w nawiasie, przedzielając przecinkiem i spacją. Bezpośrednio po wpisaniu współrzędnych danego punktu i zatwierdzeniu ENTEREM, otrzymasz informację zwrotną dotyczącą poprawności wykonanego ćwiczenia. Losuj kolejne punkty, by sprawdzić czy potrafisz bezbłędnie określić współrzędne punktów.
- Powróć do **Strony Głównej** i wciśnij przycisk **Zadania**. Pierwsze zadanie polega na zaznaczeniu w układzie punktów o podanych współrzędnych. Ponadto musisz wypisać punkty leżące w I ćwiartce, w II ćwiartce, III ćwiartce, IV ćwiartce, na osi x i na osi y. W drugim i trzecim zadaniu należy narysować w układzie współrzędnych wielokąt o danych wierzchołkach, a następnie obliczyć jego pole.

Zadania

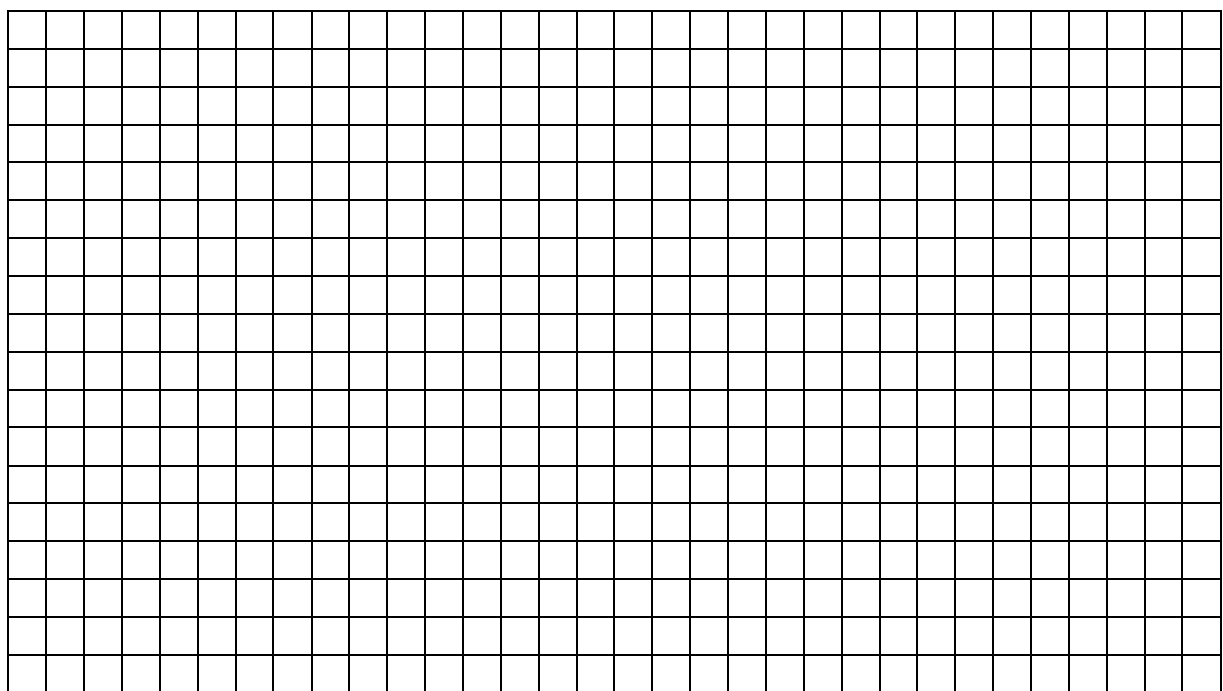
Zadanie 1. Dane są dwa wielokąty:

trójkąt ABC o wierzchołkach $A=(-4, -1)$; $B=(2, -1)$; $C=(-4, 5)$ oraz czworokąt o wierzchołkach $K=(3, 1)$; $L=(6, 1)$; $C=(6, 4)$; $D=(3, 4)$. Która figura ma mniejsze pole i o ile procent?

Zadanie 2. Zaznacz w układzie współrzędnych kilka punktów, których:

- a) odcięta jest ujemna, a rzędna jest o 3 większa od odciętej,
- b) rzędna jest dwa razy mniejsza od odciętej,
- c) pierwsza współrzędna jest równa 5 i punkt leży w IV ćwiartce,
- d) pierwsza współrzędna jest liczbą ujemną, a druga liczbą dodatnią,
- e) odcięta nie jest ani liczbą dodatnią, ani liczbą ujemną, a rzędna jest o 4 mniejsza.

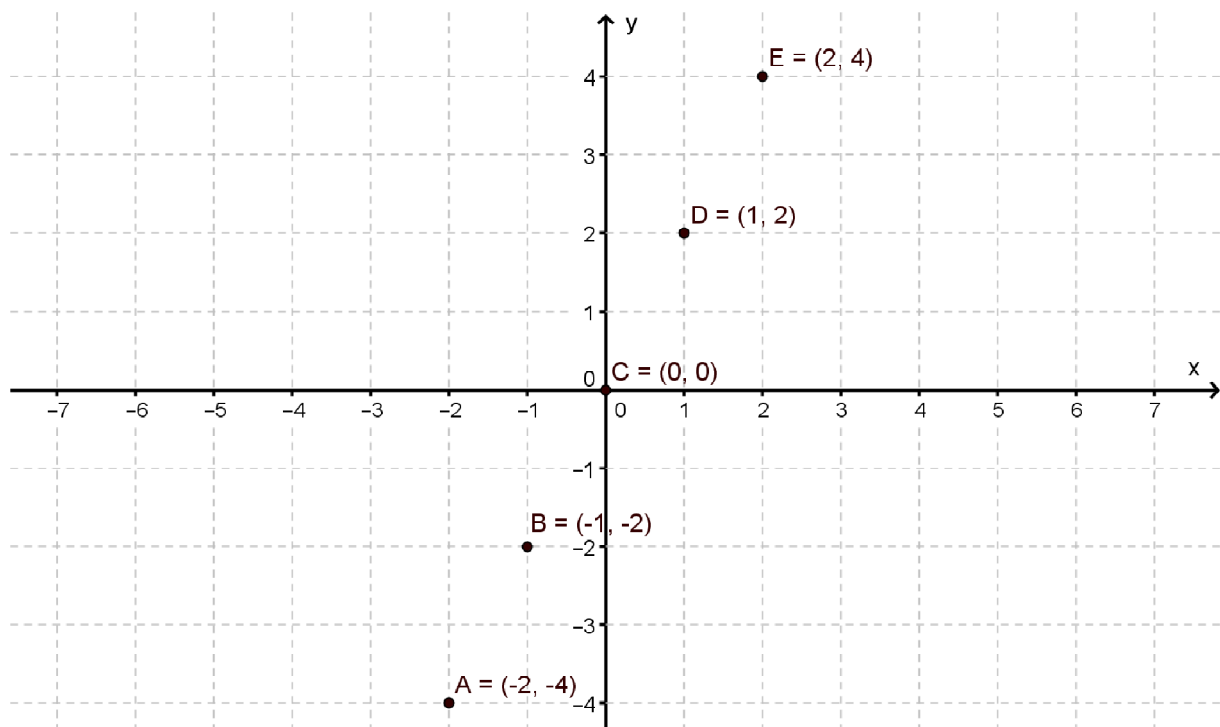
Temat: Pojęcie i przykłady funkcji. Różne sposoby opisywania funkcji

Praca z apletem

- Otwórz plik o nazwie *funkcje02*.
- Kliknij w przycisk **Odkryj sam**, a następnie przechodząc do kolejnych przykładów przyporządkowań, przyglądaj się im, by na koniec podać definicję funkcji. Kliknij w pole wyboru **Sprawdź**, czy twoje obserwacje i wnioski są właściwe.
- W celu upewnienia się, że pojęcie funkcji nie jest dla ciebie obce, powróć do **Strony Głównej** i wciśnij przycisk **Sprawdź się**. Losuj kolejne przykłady i na bieżąco weryfikuj swoje odpowiedzi.
- Przejdź do **Strony Głównej**, wybierz **Zadania**. Rozwiąż je i sprawdź swoją pracę z odpowiedziami w aplecie.
- Otwórz plik o nazwie *funkcje03*
- Skorzystaj z przycisku **Wiedza**, by dowiedzieć się jakie są sposoby przedstawiania funkcji. Wybierając kolejne sposoby, możesz zobaczyć do nich przykłady.
- Powróć do **Strony Głównej**, wciśnij przycisk **Zadania** i rozwiąż je. Sprawdź poprawność wykonania zadań.

Zadania

Zadanie 1. W układzie współrzędnych zaznaczono punkty A, B, C, D, E.

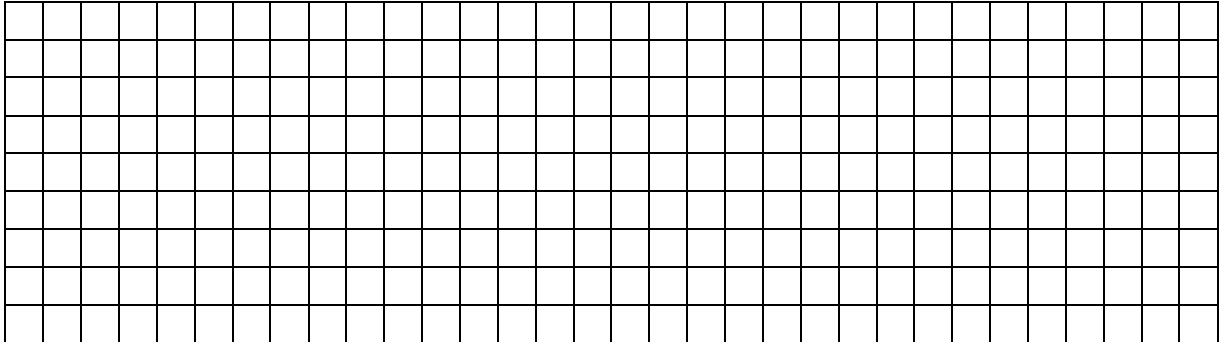

a) Korzystając z rysunku, uzupełnij tabelkę:

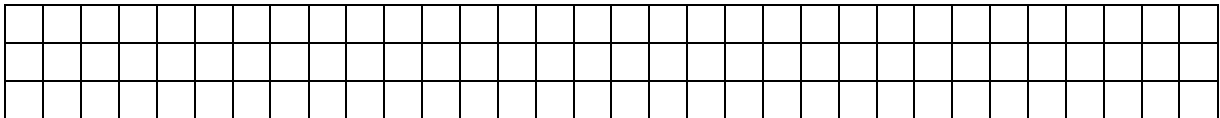
x					
y					

b) Opisz słownie przyporządkowanie przedstawione w tabelce.

c) Sporządź graf tego przyporządkowania.

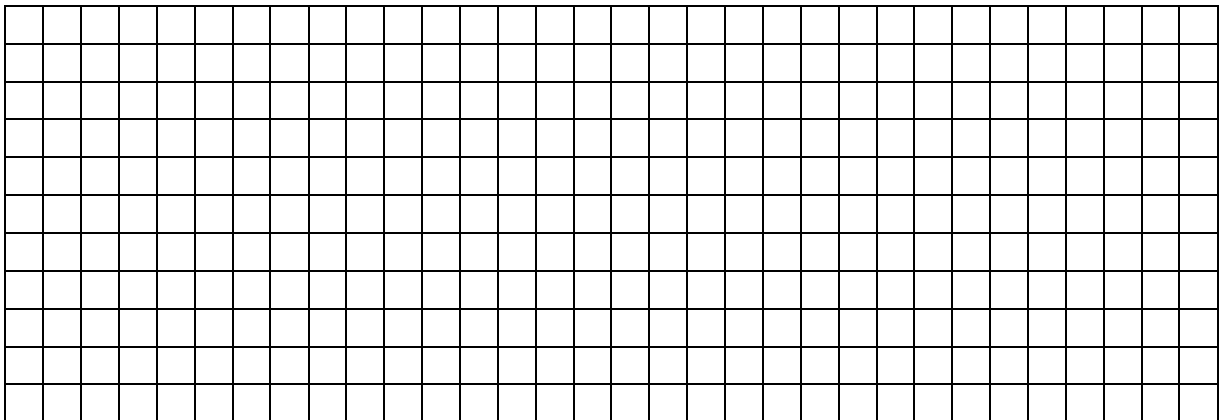

d) Czy to przyporządkowanie jest funkcją? Odpowiedź uzasadnij.

Zadanie 2. Opisz wzorem następujące przyporządkowanie:

- a) Długości a boku kwadratu przyporządkowano jego pole P .
- b) W rombie jedna z przekątnych ma długość 5 cm, a druga d cm. Długości d przyporządkowano pole rombu P .
- c) Każdej liczbie naturalnej n przyporządkowano liczbę 5 razy większą.
- d) Każdej liczbie całkowitej c przyporządkowano liczbę do niej przeciwną.
- e) Długości a krawędzi sześcianu przyporządkowano jego objętość V .

Temat: Funkcja liczbowa i jej wykres

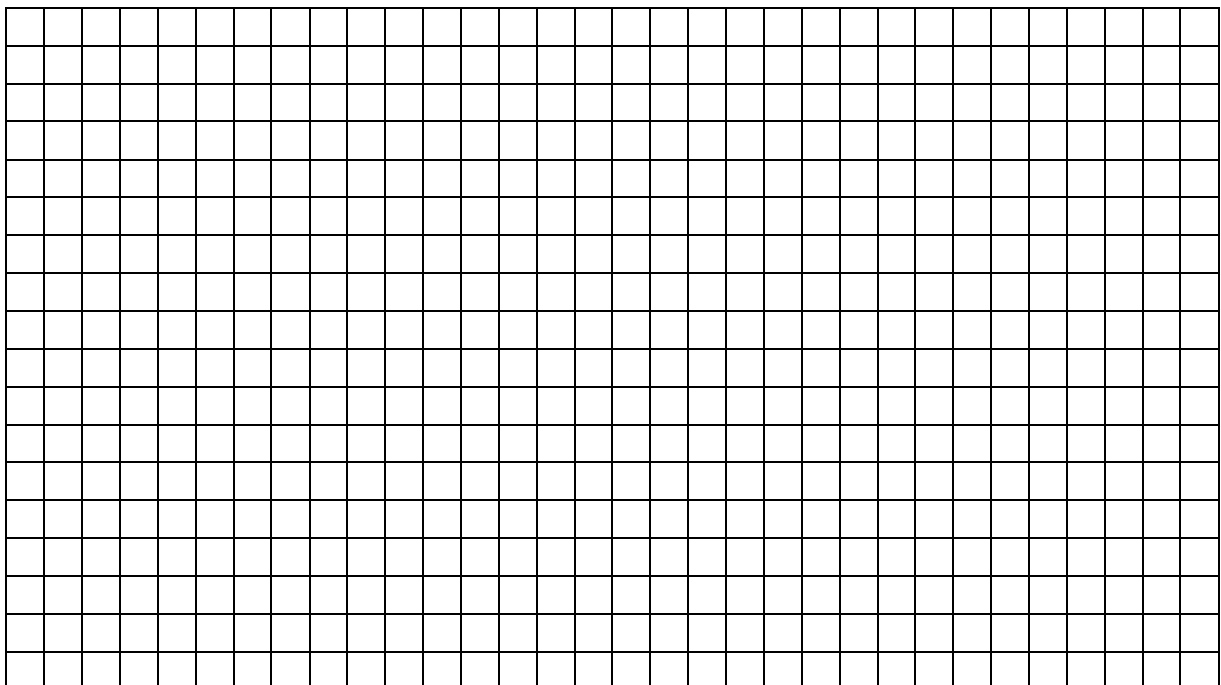
Praca z apletem

- Otwórz plik o nazwie *funkcje04*.
- Kliknij przycisk **Przykłady**, przeanalizuj wszystkie wykresy. Uwaga, wśród wykresów nie wszystkie są wykresami funkcji! W przykładach, które są wykresami funkcji, zwróć szczególną uwagę na dziedzinę i zbiór wartości funkcji.
- Powróć do **Strony Głównej**, wciśnij klawisz **Umiejętności** i wykonaj zadania zawarte w aplecie.

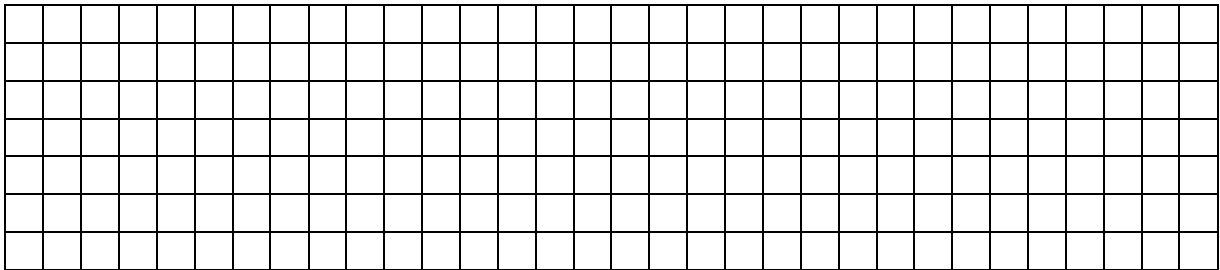
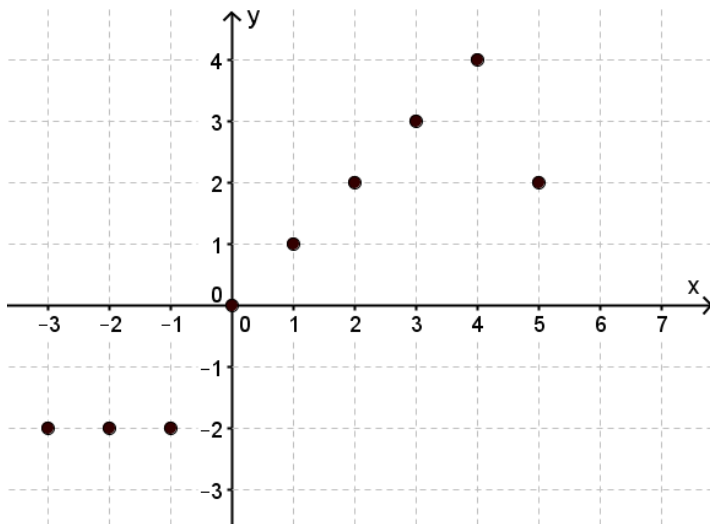
Zadania

Zadanie 1. Funkcję przedstawiono za pomocą tabelki. Podaj dziedzinę, zbiór wartości (przeciwdziedzinę) oraz narysuj wykres tej funkcji.

x	-7	-4	-3	-2	0	1	4	6
y	-5	-2	-1	0	2	3	6	8

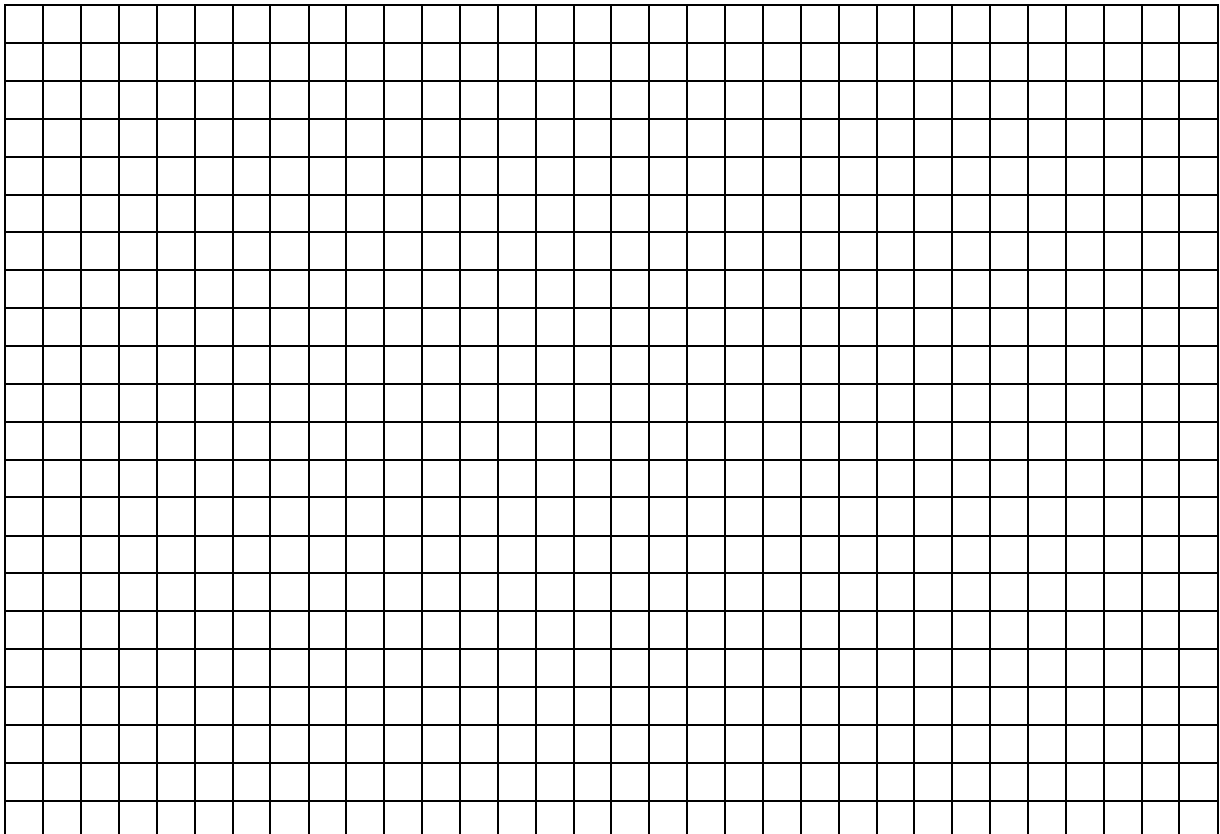

Zadanie 2. Na rysunku przedstawiono wykres funkcji. Sporządź tabelkę oraz podaj dziedzinę i zbiór wartości funkcji.

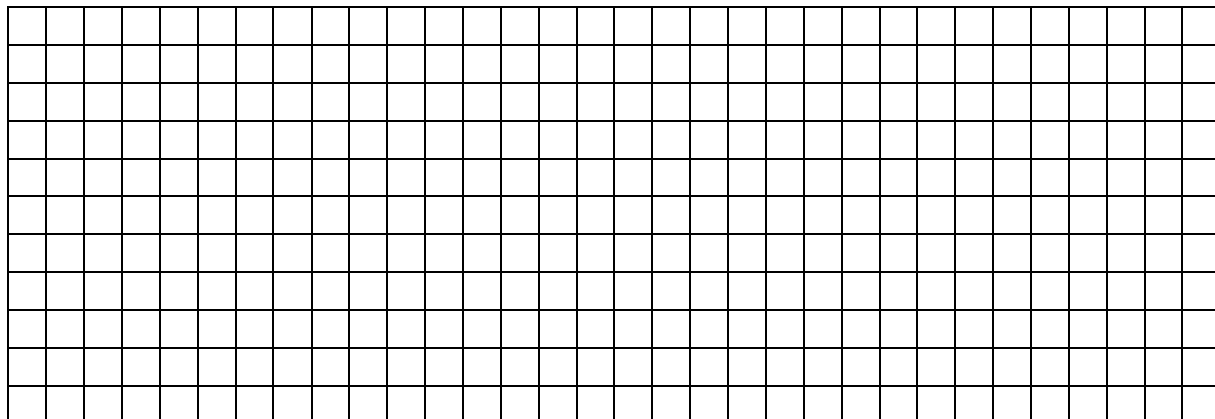

Zadanie 3. Narysuj wykres funkcji $y = -2x$, której dziedziną jest:

- a) zbiór liczb rzeczywistych ($x \in \mathbb{R}$)
- b) zbiór liczb całkowitych ($x \in \mathbb{C}$) i $-7 < x \leq 6$

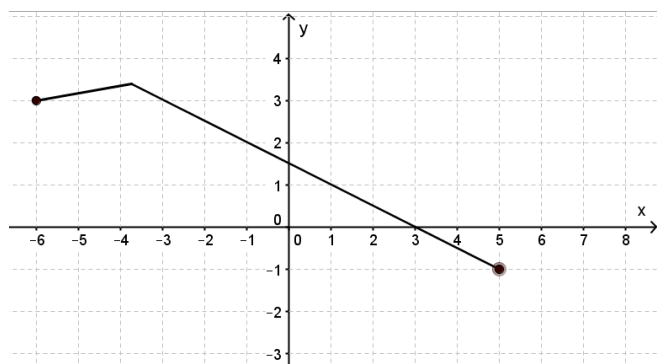

Zadanie 4. Dana jest funkcja $f(x) = -\frac{1}{2}x$. Dziedzina tej funkcji jest zbiór $X = \{-4; -2; -1; 0; 6\}$. Sporządź tabelę i wykres funkcji.

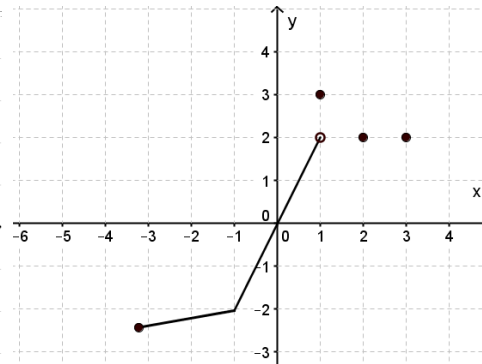

Zadanie 5. Który z poniższych rysunków jest wykresem funkcji? Odpowiedź uzasadnij.

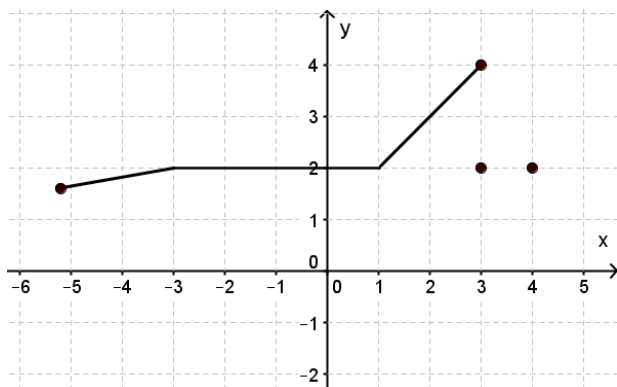
a)

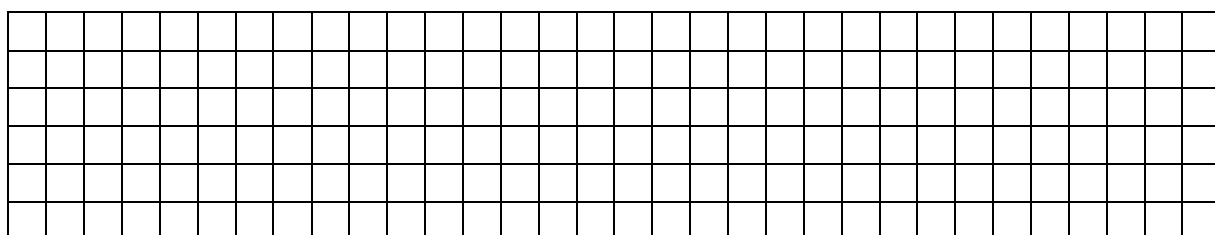
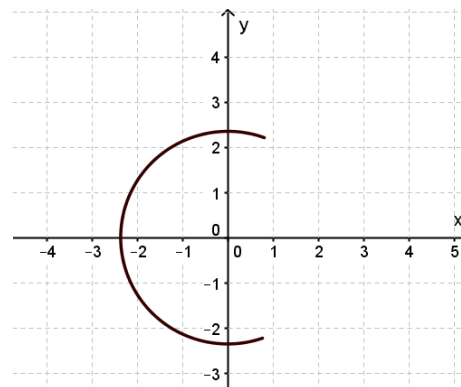
b)

c)

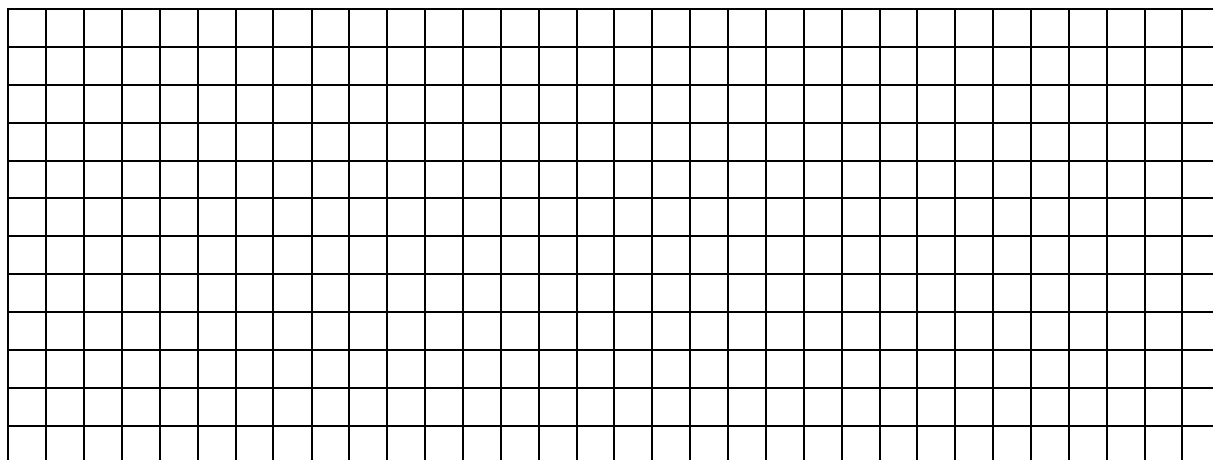

d)

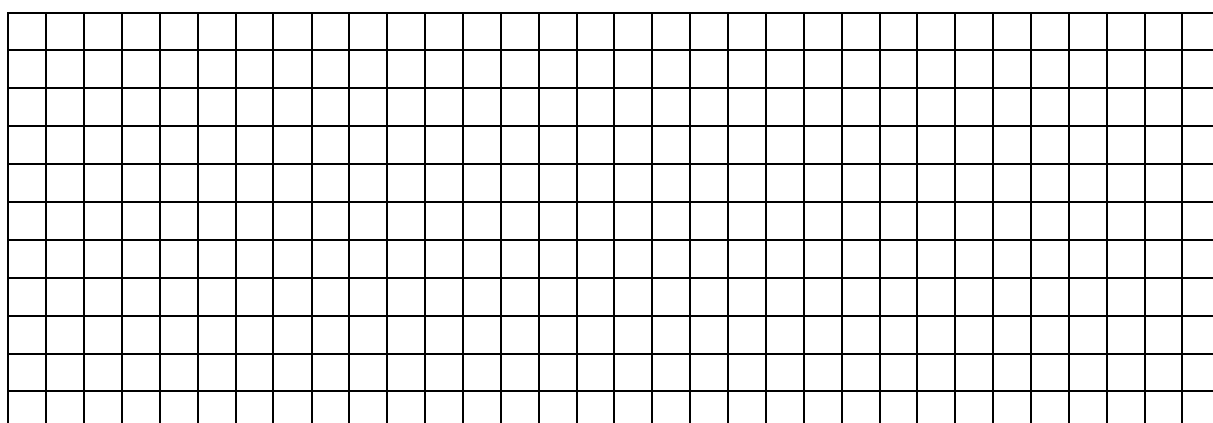
Zadanie 6. Dana jest funkcja opisana wzorem $f(x) = 1,5x$, której przeciwdziedziną jest zbiór $Y = \{-6; -4,5; -3; 1,5; 9\}$. Sporządź tabelę i wykres funkcji.

Zadanie 7. Narysuj wykresy funkcji $f(x)$ opisanych następująco:

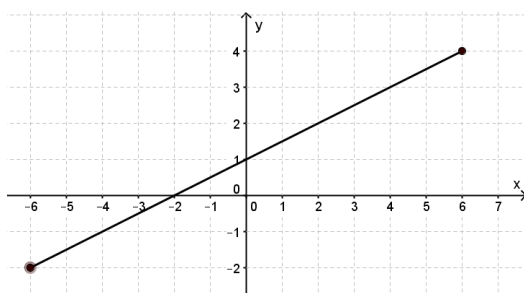
a) $f(-3) = -1$ $f(-2) = 0$ $f(1) = -1$ $f(3) = 1$ $f(4) = 3$

b) $f(-1\frac{1}{2}) = 3$ $f(\frac{1}{2}) = -5$ $f(1,5) = -2,5$ $f(4,5) = -7$ $f(0) = 2$

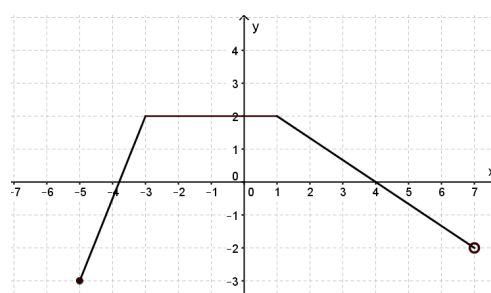

Zadanie 8. Podaj dziedzinę oraz zbiór wartości funkcji przedstawionych na wykresach.

a)

b)

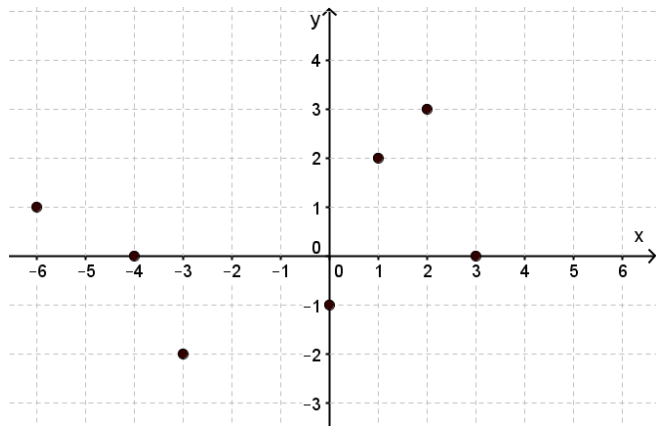
Temat: Własności funkcji liczbowej

Praca z apletem

- Otwórz plik o nazwie *funkcje05*.
- Kliknij w przycisk **Własności funkcji**. Przeanalizuj:
  - co to jest miejsce zerowe funkcji,
  - dla jakich argumentów funkcja jest rosnąca, dla jakich malejąca, a kiedy funkcja jest stała,
  - sprawdź co oznacza największa wartość funkcji, a co – najmniejsza wartość,
  - dla jakich argumentów funkcja przyjmuje wartości dodatnie, dla jakich ujemne,
  - monotoniczność funkcji,
  - jakie są współrzędne punktów przecięcia się wykresu z osią x, a jakie z osią y.
- Powróć do **Strony Głównej** i wciśnij przycisk **Umiejętności**. Rozwiąż zadania i sprawdź poprawność swojej pracy.

Zadania

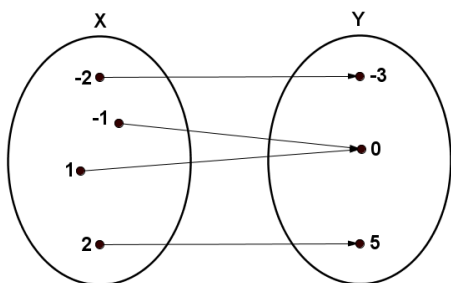
Zadanie 1. Na rysunku przedstawiono wykres funkcji.

- a) podaj miejsca zerowe funkcji,
- b) wyznacz dziedzinę i zbiór wartości funkcji,
- c) podaj najmniejszą i największą wartość funkcji,
- d) podaj, dla jakiego argumentu funkcja przyjmuje wartość 3,

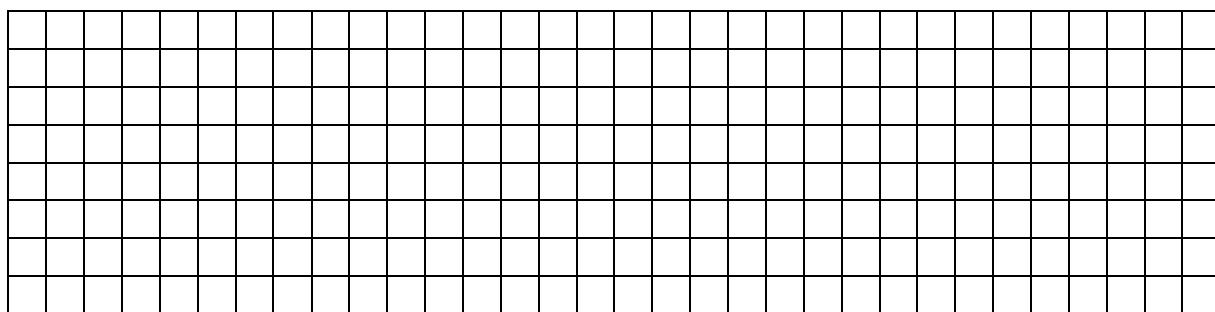

Zadanie 2. Podaj dziedzinę, zbiór wartości oraz miejsce zerowe funkcji przedstawionych poniżej:

a)

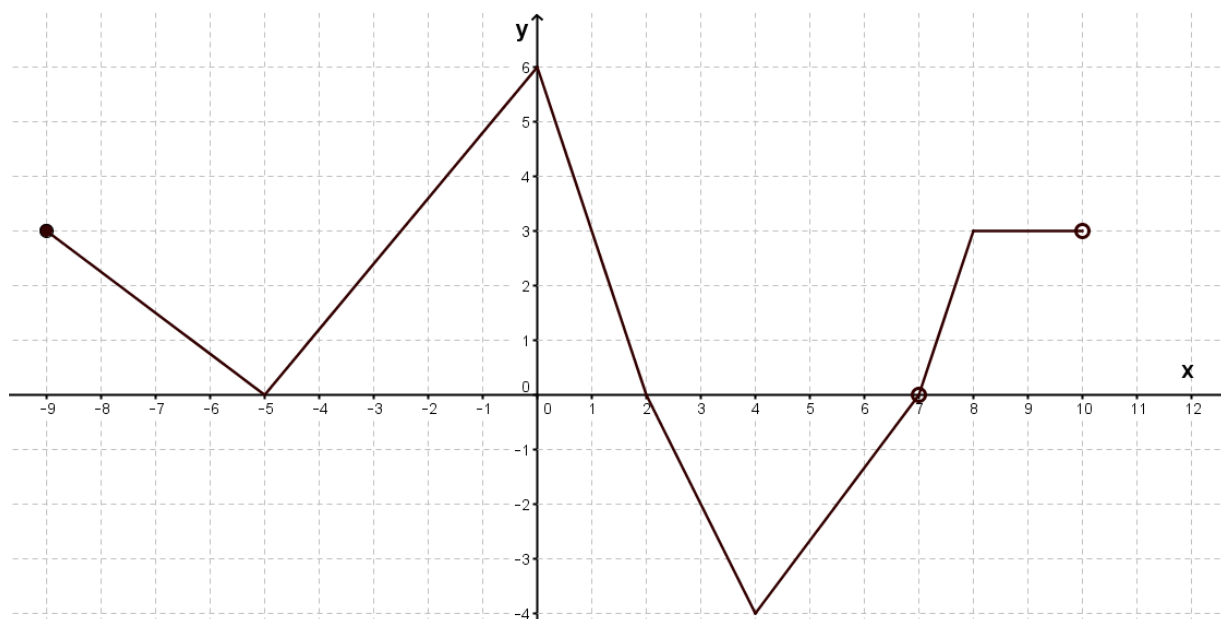

b)

x	-4,5	-3	-2	0	1,5	4	7,5
y	5	7	0	-2	-3	-8	-10

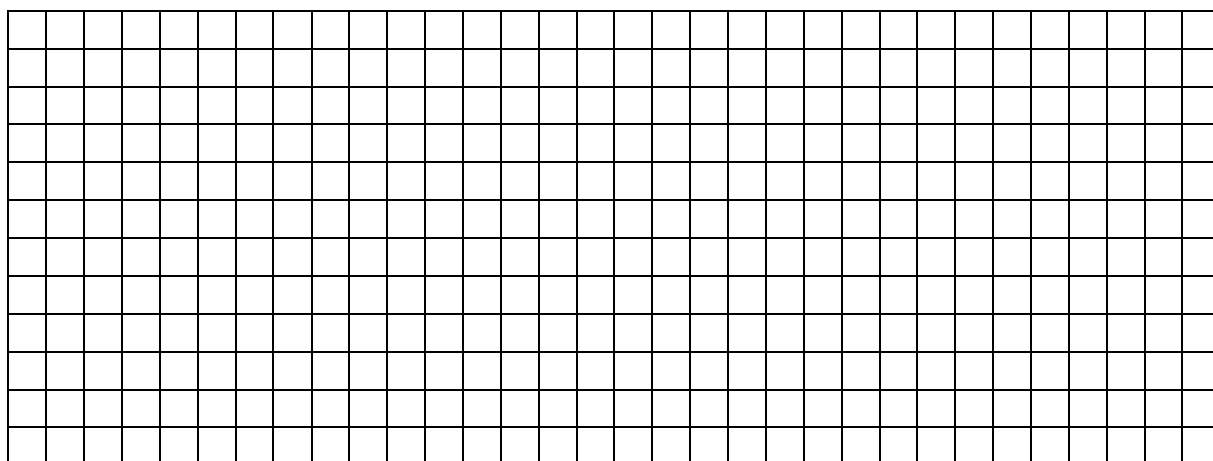

Zadanie 3. Na rysunku przedstawiono wykres funkcji.

Określ jej następujące własności:

- a) Podaj dziedzinę funkcji.
- b) Podaj zbiór wartości.
- c) Podaj miejsca zerowe funkcji.
- d) Podaj przedziały argumentów, w których funkcja jest malejąca.
- e) Podaj przedziały argumentów, w których funkcja jest rosnąca.
- f) Podaj przedział argumentów, dla których funkcja jest stała.
- g) Podaj najmniejszą i największą wartość funkcji.
- h) Dla jakich argumentów funkcja przyjmuje wartości ujemne?
- i) Podaj argument, dla którego funkcja przyjmuje wartość -4 .

Zadanie 4. Wykonaj wykres funkcji określonej w zbiorze liczb spełniających nierówność $-4 \leq x \leq 3$, wiedząc, że:

- miejscami zerowym funkcji są -2 i 3 ,
- funkcja jest rosnąca w przedziale $-4 \leq x \leq 1$,
- funkcja jest malejąca w przedziale $1 \leq x \leq 3$,
- największa wartość funkcji 3 ,
- najmniejsza wartość funkcji -2 ,
- wykres funkcji przecina oś y w punkcie $(0, 2)$

